

Seadus ja Kohus.

Õigusteadline ajakiri.

Tegelik toimetaja **M. Pung.**

Kirjade adress: С.-Петербургъ, Мѣщанская ул. № 4, кв. 7.

№ 6.

Juuni 1910 a.

№ 6.

4. märtsi 1906 a. Ukaas seltside ja liitude ajutiste seaduste kohta.

(Järg.)

15. Kubermangu seltside asjade komisjonide asjatalitus antakse, kubeneri korraldusel, tema kantselei ehk kubermangu walitsuse kantselei hooleks. Linna seltside asjade komisjonide asjatalitus antakse kohase linnapealiku ehk sõjakubeneri kantselei hooleks.

16. Kubermangu seltside asjade komisjonide kohused antakse: Tobolski, Tomski, Jenisei ja Irkutski kubermangudes, kui ka Jakutski maakonnas, üleüldiste kubermangu- wõi oblastiwalitsuste kätte, kus liikmetena need osa wõtawad, kes asjade läbiwaatamiseks, mis linnade kogukondlist omawalitsust puudutawad, määratud on; Mustamere kubermangus — üleüldise kubermanguwalitsuse hoolde; Urali, Turgai, Samarkandi ja Fergani maakondades oblastiwalitsuste hoolde, ning Tagakaspia maakonnas oblastiülema hoolde.

17. Isikud, kes seltsi asutada soowiwad, peawad sellekohase kirjalise teadaande (заявление) kubernerile ehk linnapealikule ette panema, kes sel korral, kui ta seltsi asutamiseks takistusi ees leiab olewat, tähendatud teadaande kubermangu wõi linna seltside asjade komisjonile läbiwaatamiseks ette paneb. Kui kahe nädala jooksul pärast seda, kui kuberner wõi linnapealik nimetatud teadaande kätte on saanud, neile isikutele, kes teadaandmise sisse on andnud, ühtegi kuulutust ei tule, et komisjon otsustanud oleks nende teadaandmist tähelepanemata jätta, siis võib selts oma tegevust alustada.

18. Teadaandes (par. 17) peavad ära näidatud olema: a) seltsi otstarbe; b) tema asutajate nimed, isanimed, perekonna-nimed, nende seisus ja elukoht; d) seltsi tegewuse piirkond; e) seltsi juhataja walmise wiis, kui aga arwatakse seltsis eestseisust nimetada, siis tema kokkuseade ja täiendamise wiisid, niisamuti ka eestseisuse wdi juhataja asukoht; ja g) liikmete wastuwõtmise ja wäljalangemise kord.

19. Kui eelmise (18) paragrahwi punktides a, d, e ja g tähandatud seltsi tegewuse tingimisi muuta soowitakse, siis antakse selle kohta teadaanne sellesama korra järel, mis paragrahwis 17 määratud on.

20. Sigus liikumata warandust omanda ja wderandada, kapitalisi soetada, lepinguid teha, kohustustesse astuda, kohtus nõudmisi tõsta ja nende eest wastutada, antakse ainult nendele seltsidele, mis kindlaks määratud korra järel ja isäralise põhjuskirja alusel registreeritud saawad.

Seltside Seadus.

21. Põhjuskirjas (par. 20) peab ära näidatud olema: 1) seltsi nimi, tema otstarbe, tegewuse piirkond ja selle wiisid; 2) seltsi asutajate nimed, isanimed, perekonna-nimed, seisus ja nende elukohad; 3) liikmetete wastu wõtmise ja nende wäljalangemise kord; 4) liikmetemaksjude suurus ja nende diendamise kord; 5) eestseisuse koosseis, tema kokkuseadimise ja täiendamise kord ning tema wõimukonnasje käiwad asjad, kui ka tema asukoht; 6) liikmete üleüldise koosoleku kokkutõtmise aeg ja kord, ja selle koosoleku wõimukonnasje käiwad asjad; 7) aruannete pidamise kord, ja 8) põhjuskirja muutmise kord.

22. Soowi teadaanne seltsi asutada, mis registreeritud peab saama (par. 17 ja 20), antakse seltsi asutajate poolt kubernerile wdi linnapealikule, mille juures notariuse poolt nende seadusline diguswõimjus (законная правоспособность) ning allkirjade algupärasus (подлинность подписей) tõeks tunnistatud peab olema, kuna selle teadaandmise juurde asutajate poolt põhjuskirja eelõu (projekt), kahes eksemplaris kui ka raha, mis seltsi asutamise kuulutuste trükkimiseks tarmis läheb, lisatud olgu.

23. Registreerimise alla käiwa seltsi põhjuskirja eelõu antakse, kubneri ehk linnapealiku korraldusel, kubermangu ehk linna seltside asjade komisjoni kätte. Komisjon on kohustatud seda eelõu läbi waatama ühe kuujooksul sellest päewast arwates, millal teadaanne, mille juures põhjuskirja eelõu (par. 22) lisatud oli, kubernerile ehk

linnapealikule ära anti. Komisjon wõib registreerimist lubada ehk seda tagasi lükata. Esmisel korral, kui komisjoni otsus seaduslisesse jõusse on astunud, toimetakse seltsi registreerimist sellega, et ta sisse saab kirjutatud registrisse, mida komisjoni asjatalituse juures peetakse. Selts wõib põhjuskirjas tähendatud õigusi alles pärast seda tarwitama hakata, kui ta nimetatud registrisse ülesse on tähendatud. Seltside registri wormi määrab Sisemiste asjade minister, kokkuleppimisel Kohtu ministriga.

24. Kui selts registrisse ära on märgitud, tehakse mõlema põhjuskirja eksemplari peal, mida seltsi asutajad sisse on annud (par. 22), sellekohane märkus kubneri ehk linnapealiku allkirjaga, kuna üks nendest eksemplaridest palujatele tagasi saab saadetud.

25. Seltsi registrisse aramärkimise üle saadab kubermangu ehk linna seltside asjade komisjon kuulutused äratrükkimiseks maksma korra järel Senati Kuulutuste-lehes ning kohalikkudes kubermangu ehk oblasti ajalehtedes. Wormid, mille eeskujul komisjonid nimetatud kuulutusi saadawad, määratakse Sisemiste asjade ministri poolt ära, kokkuleppimisel Kohtu ministriga.

26. Kubermangu ehk linna seltside asjade komisjoni talitused (par. 15) annawad registrist teateid tarwituse järel walitsuse kohtadele, niisamuti ka ametmeestele ja erainimestele nende selle kohaste nõuete ja palwete peale.

27. Kui registreeritud seltsi eestseisuse liikmekogu täindamise wiisi munta soowitakse, siis antakse selle üle teadaanne selle korra järel, mis paragrahwis 17. üles on tähendatud. Jga teistsuguse põhjuskirja muutmise korral saab uus registreerimine toimetatud.

28. Paragrahwis 20. nimetatud seltsidel on wõimalik, sellekohaste seadluste tähelpanekul ning seltsi otstarbe kohaselt iseäralisi asutusi ja ettevõtteid awada ning ettelugemisi, awalisi ettekandeid, kontsertisi, näitemüükisi, annete korjandusi j. n. e. toime panna.

29. Kui seltsi põhjuskirjas selle kohta määrusi ei ole, mis suguseks otstarbeks seltsi pärast olew warandus, seltsi tegevuse lõppemise korral, tarwitatud peab saama, siis läheb see warandus, seltsi tegevuse lõpetamise korral, niipalju kui seda warandust wõlgadest üle on jäänud, riigiwalitsuse kätte, kes temale niisuguse tarwituse annab, mis seltsi sihile kõige kohasem on. Kui aga seltsi pärast olew warandus tema liikmete isiklike heaoleku ja nende kasude heaks määratud oli, ning see warandus ei saanud üleüldise koosoleku otsuse järel mõneks heategewaks otstarbeks annetatud, siis jaotatakse seltsi tege-

wuse lõpetamise korral, tema wõlgade kustutamiseft ülejäanud warandus kõikide liikmete wahel ühetasaselt ära, kes seltsist tema kinnipanemise ajal osa wõtsiwad.

30. Seltsi poolt toime pandawad awalikud koosolekud käiwad nende koosolekute kohta makswate seadluste alla.

31. Seltsi juhatajad wõi eestseisus peawad wiibimata pärast nende walimist sellest kubernerile, ehk linnapealikule, ehk kohalikule politsei-ülemusele kirjalikult teada andma, mille juurde juhatajate wõi eestseisuses olewate isikute nimelikiri olgu lisatud.

32. Juhatajad ehk eestseisus on kohustatud wiibimata teada andma kubernerile, ehk linnapealikule, ehk kohalikule politsei-ülemusele igast mundatusest juhatajate keskel ehk eestseisuse liikmekoogu seas, niisamuti ka haruseltside awamisest ja kinnipanemisest, ning seltsi enese tegewuse lõpetamisest.

33. Seltside kinnipaneku üle, kelle tegewuses selle seaduse paragrahwide 6—8, 10, 19, 31 ja 32 nõuete rikkumisi ette on tulnud, ehk kes nende põhjuskirjades (par. 10 ja 23) wõi teadaannetes (par. 18) ära määratud tegewuse tingimistest kõrwale on kaldunud, ehk kellede asutamiseft selle korra järel, mis paragrahwides 17, 18 ja 22 kindlaks on tehtud, teadaandmisi sisse ei ole antud, paneb kuberner ehk linnapealik kubermangu wõi linna seltside asjade komisjonile otsustamiseks ette.

34. Kui seltsi tegewuses, mis seadlustatud korra järel asutatud on, seaduse rikkumisi ehk seltsi kohta kohustawatest, põhjuskirja wõi asutajate teadaande järel (par. 10, 18 ja 23), tema tegewuse tingimistest kõrwalekaldumisi ilmsiks tuleb, on kuberneril ehk linnapealikul õigus, enne kui ta seltsi kinnipanemise kohta käiwa ettepaneku kubermangu wõi linna seltside asjade komisjonile teeb, seltsile enesele ette panna, kubeneri poolt määratud tähtaja jooksul, abinõusi käpile wõtta, et seltsi poolt tehtud rikkumised eemale jaaks hoitud.

35. Kui seltsi tegewus seltskondlisele julgele olekule ja rahule kardetawaks läheb ehk omale silmapaisiwalt kõlblusewastalise sibi wõtab, on kuberneril ehk linnapealikul õigus oma enese wõimuga seltsi tegewust ajutiselt seisma panna ning tema kinnipanemise üle kubermangu ehk linna seltside asjade komisjonile otsustamiseks teada anda.

36. Enne kui kubermangu ehk linna seltside asjade komisjoni kätte antud asi otsustatud saab, wõib kubeneri ehk linnapealiku

korraldusel ehk komisjoni käsul ühe tema liikme poolt kohaline järelekuulamine toimepandud saada.

37. Päewast, millal asi kubermangu ehk linna feltside asjade komisjonis kuulamisele tuleb, antakse teada isikutele, kelle huvidesse asi puutub, ja nimelt, asja olukorra järel, kas neile, kes teadaandmise feltsi asutamise kohta tegiwad, ehk jälle feltsi juhatajatele ja eestseisuse liikmetele. Nende ilmunata jäämine istumisele ei takista asja läbiwaatamist, aga ilmunutele lubatakse komisjonis suusõnalisi seletusi ette kanda.

38. Kubermangu ehk linna feltside asjade komisjoni otsuste peale wõiwad isikud, kes teadaandmise feltsi asutamise kohta tegiwad, ehk feltsi esitajad, kui ta juba elule tõusnud on, kaebtust tõsta kahe nädala jooksul sellest ajast arwatud, kui see otsus neile kuulutatud sai, kuna kaebtus Walitsewa Senati esimese departemangu nime peale tuleb anda. Kaebtused antakse kubermangu ehk linna feltside asjade komisjonile ja saadetakse edasi kubernerile poolt, ühes komisjoni seletustega, Walitsewasse Senatisse.

39. Kuberner ehk linnapealik paneb, kui ta wõimata leiab olewat kubermangu ehk linna feltside asjade komisjoni enamuse otsusega nõus olla, nimetatud otsuse täitmise seisma ning esitab asja wõibimata sisetiste asjade ministrile, kes siis, kas kubernerile ehk linnapealikule, ette kirjutab otsust täitmisele pöörata, ehk jälle Walitsewale Senatile esituse teeb otsust tühjaks tunnistada.

40. Kõik feltside kohta käiwad asjad otsustatakse Walitsewa Senati esimeses departemangus lõpulikult, mille juures ülemprokuröri arwamine ära kuulatakse, kuna otsus koosolemate senatorite heale enamusega tehtud saab, kui aga healed pooleks langewad, — otsustab selle senatori heal, kes eesistuja senatori kohuseid täidab.

II. Kutseliikmete kohta, mis kaubanduse- ja tööstuse- ettevõtete teenivate isikute ehk nende ettevõtete omanikkude tarwis asutatakse, järgmised ajutised määrused maksma panna:

1. Kutseliikmete siht on oma liikmete majandusliste huvide selgitamine ja nende kokkukõlasse wiimine, oma liikmete töötõingimiste parandamine ehk nende pärast olewate ettevõtete wiljakuse tõstmine.

2. Iseäraldi wõiwad kutseliikmused enesele sihiks wõtta: 1) abinõude otsimise, kuidas kokkupõrkamisi, mis lepingute põhjal palkajate ja palgatawate wahel tõusewad, kas kokkuleppimise ehk wahekohtu abil kõrwale toimetada; 2) tööpalga suuruse ja teiste töötõingimiste

felgitamise mitmesugustel tööstuse ja kaubanduse tööpõldudel; 3) oma liikmetele abirahade andmise; 4) matus- kaasawara, wastastikku abiandmise j. t. kasjade asutamise; 5) raamatukogude, erikutseliste koolide, kursuste ja ettelugemiste toimepanemise; 6) oma liikmetele peatarbeainete ja tööriistade kasuliku kättendutamise võimaluse soetamise; 7) kaastegewuse töö ja tööliste otsimise juures, ja 8) diguslise abinuretsenise oma liikmetele.

3. Kutseühisuste poolt nende sihtide kättejaamiseks awatawad asutused (§ 2) käiwad nende asutuste kohta makswate üleüldiste määruste alla.

4. Kutseühisused wõiwad palweid kohastele ülemustele ühisuse sihtidesse ja tegewusesse puutuwate asjade kohta ette kanda, aga ka nende ülemuste nõudmise peale oma arwamisi nimetatud asjade kohta awaldada.

5. Kutseühisus wõib haruseltsiist asutada määratud kohtades ehk oma liikmete määratud kogude tarwis, kuid selle tingimisega, et nimetatud haruseltsidel ühisusest eraliski walitsust ei ole.

6. Kahe ehk mitme kutseühisuse liiduks (союз) ühteheitmine on keelatud. Keelatud on ka kutseühisused, kelle üle wäljamaal olewad asutused ehk isikud walitsewad.

7. Kutseühisuste liikmeteks wõiwad ainult need mõlemast soost isikud olla, kes kroonu- ehk era- kaubanduse ja tööstuse ettevõtetes ühesugusti, ühetaoliski ehk ühtluses olewaid töösi teewad wõi ametiski peawad, niisamuti ka ühesuguste, ühetaoliste ehk oma wahel ühtluses olewate tööstuse- ehk kaubanduse ettevõtetete pidajad.

8. Maaelised wõiwad kutseühisustesse astuda, kui ühisuse põhjuskirjas (§ 11) määrusti ei ole, mis nende wastuwõtmiski takistawad.

9. Isikud, kes kutseühisust asutada tahawad, peawad mitte hiljemalt kui kaks nädalit enne ühisuse tegewuse awamiski ühisuse eestseisuse asukoha järel kohalikule wanemale wabriku-inspektorile ehk mäeasjanduse ringkonna- inspenerile kirjaliku teadaande saatma, ühes notariuse tõkestunnistusega teadaandjate seadusliku diguswõimluse ja nende allkirjade algupärasuse üle, kus juures ka nende poolt digeks tunnistatud põhjuskiri kahes eksemplaris ning raha, mis ühisuse asutamise kuulutuste trükkimise heaks läheb, kaasa lisatud peab olema.

10. Ühisuse ja tema haruseltside tegewuse kord, kui ka tema asjade üle walitsemise wiis, nii palju kui see käesolewas seaduses ette kirjutatud ei ole, määratakse ühisuse põhjuskirjas ära.

11. Ühifuse põhjuskirjas (§ 10) peab tähendatud olema: 1) ühifuse nimetus, tema siht, tegewuse piirkond ja tegewuse wiisid, kui ka ühifuse afukoht; 2) ühifuse asutajate nimed, isanimed, perekonnanimed, nende seisus ja elukoht; 3) liikmeksastumise ja wäljajäämise kord; 4) liikmete õigused ja kohused; liikmentaksude suurus ja nende maksmise wiis; 6) eestseisuse koosseis ja tema afukoht, ühifuse waranduse üle walitsemise kord, eestseisuse walimise wiis ning eestseisuse, kui ka nende isikute wolitused, kelle hoolde ühifuse asjade ja waranduse üle walitsemine usaldatakse; 7) eestseisuse liikmete ja nende isikute wolituse aeg, kelle hoolde ühifuse asjade ja waranduse üle walitsemine usaldatakse, kui ka kord, mille järel neid ametist ära heita wõib; 8) aruandmise kord; 9) ühifuse ja tema harude peakoosolekute kokkukutsumise kord ja aeg; 10) üleüldise koosoleku wõimukonda käiwad asjad; 11) üleüldiste koosolekute otjuse maksuwus.

(Lõpp.)

Riigivolikogu Põhjusseadus.

(Särg.)

Kunes peatük k.

Riigivolikogu asjatalituse korraft.

§ 34. Seaduse eelnõud antakse Riigivolikogule jisse kas Ministrite poolt, ehk üksikute osakondade Peawalitsejate ehk Komisjonide poolt, mis Wolikogu liigetest kokku on seadetud (par. 57), ehk jälle pannakse ette Wolikogu se Riiginõukogu poolt (par. 49).

§ 35. Riigivolikogu üleüldiste koosolekute istumisi, kui ka tema Osakondade ja Komisjonide (par. 5) istumisi määravad, awawad ja lõpetawad nende Juhatajad.

§ 36. Asja arutamine Riigivolikogus lõpetatakse ära, kui see aff Wolikogu otjuse põhjal küllalt selgeks tehtud tunnistatakse.

§ 37. Juhataja peatab seda Wolikogu liiget, kes korra-pidamisest ehk seaduse austamisest kõrwale kaldub. Juhatajal on õigus istumise waheaega kuulutada ehk teda lõpetada.

§ 38. Kui keegi Riigivolikogu liige korda rikab, siis wõib ta istumisest wälja heidetud saada ehk talle wõib osawõtmine Wolikogu koosolekuteft teatama aja peale ära keelatud saada. Wolikogu liige

heidetakse istumisest välja Wolikogu Üleüldise Koosoleku ehk tema Osakonna või Komisjoni otsuse põhjal, kuid osawõtmine Wolikogu koosolekuteft teatava aja jooksul võib ainult Üleüldise Koosoleku otsuse põhjal ära keelatud saada.

§ 39. Ministrid ja üksikute jaoskondade Peawalitsejad võivad kõikidest Riigivolikogu koosolekuteft osa võtta, kuid healetada on neil ainult sell korral õigus, kui nad Wolikogu liikmed on.

§ 40. Riigivolikogu võib Ministrite ja üksikute jaoskondade Peawalitsete käest seletusi nõuda nende asjade kohta, mis otseselt tema võimupiirise käivad. Ministritel ja üksikute jaoskondade Peawalitsetel on õigus niisuguste asjade kohta Wolikogule seletusi mitte anda, mis riiklistel nõuetel avalisele arutamisele võetud ei või saada. Niisamuti võivad Ministrid ja Peawalitsejad Wolikogu istumistel kõneleda, igal ajal, millal nad selleft teadustavad.

§ 41. Seletusi annavad eelmises (49) paragrahvis määratud korra järel kas Ministrid või üksikute osakondade Peawalitsejad isiklikult, ehk jälle oma Abiliste või keskvalitsuse üksikute jagude üle mate kandu. Teated aga eriteadusliste asjade kohta võivad nende poolt ka teiste ametmeeste abil ette toodud saada, kelle hoolde need eriasjad antud on.

§ 42. Osakondade ja Komisjonide (par. 5) istumistele ei või kõrvalised isikud ega ajakirjanduse asemikud ilmuda.

§ 43. Riigivolikogu Juhatajal on õigus kõrvalistele inimestele lubada tema Üleüldiste koosolekute juures, peale kinniste koosolekute, olla, kuid nende kõrvaliste inimeste arv ei või suurem olla, kui palju nendele kohtafi määratud on, mille juures makswaid määrusi tähele pannakse. Wolikogu Juhatajal on õigus, nendesamaste määruste tähelepanekul, ilmuwate ajakirjade asemikudele lubada Wolikogu Üleüldistel koosolekutel pealt kuulata, maha arwatud kinnised koosolekud, mille juures iga üksiku ajakirja poolt üle ühe asemiku olla ei või, kuna nende üleüldine arv rohkem ei või olla, kui nende jaoks kohtafi on määratud. Niisamuti võivad Riigivolikogu Üleüldistest koosolekuteft, peale kinniste koosolekute, pealtkuuljatena osa võtta Riiginõukogu liikmed, Senatorid ja diplomatia-korpuse liikmed. Kui kõrvalised isikud, kellele lubatud oli koosolekule ilmuda, tema korralist käiku rikuvad siis saab neile Wolikogu Juhataja seadlusel tema istumise ruumides olemine keelatud.

§ 44. Riigivolikogu Üleüldise Koosoleku kinniseid istumisi määrab kas Üleüldine koosolek ise oma otsuse põhjal, ehk jälle Woli-

kogu Juhataja oma seadlusel. Wolikogu Juhataja seadlusel saamad tema Üleüldise Koosoleku kinnised istuniised ka jell korral määratud, ku minister ehk üfiku ofakonna Peawalitseja, kelle wõimupiirise afi käib, mis Wolikogus läbiwaatamisele tuleb, teada annawad, et see afi, üleüldistel riiklistel põhjustel, awalise arutamise alla ei wõi tulla.

(Särgneb.)

Wäljawõte põllutöölise tööpalkamise seadusest.

(Seaduse XII kogu 2 jagu)*)

§ 2. Põllutöökst tunnistakse: maa-harimine, wiljade mahategemine ja nende koristamine, hoonete ehitamine ja mõisate korraspidamise eest hoolitsemine, aga ka tööd, mis põlluasjanduse tööstusega ühenduses on, ning millel teistfugune tähtsus on, kui wabrikutööstusel.

§ 3. Need seadused käiwad kõikide isikute kohta, kes põlluasjanduses töolistena tegewad on, wäljaarwatud ainult need, kes majanduse ja põllutööstuse juhatajaks ja ülewaatajaks on (walitsejad, usaldusmehed jne.)

§ 7. Tööle palkamise lepinguid wõib üksikute töolistega, terwete perekondadega ehk artellidega teha.

§ 12. Töölepalkamise lepinguid wõib suusõnal ja kirjalikult teha.

§ 13. Suusõnalise lepingutegemise korral pole mingifugused wormitaitniised tarwilikud.

§ 16. Isikutele, kes soowiwad, et neil töölepalkamise lepingu täitnises mõned iseäralised eesõigused oleksiwad, antakse wõimalus lepinguid selletarwis seatud lepingulehtede peale kirjalikult teha.

§ 19. Kirjalikud töölepalkamise lepingud on stempelmaksust wabastatud; wäljaarwatud ainult need, mis notarialfelt seatud ja kinnitud on.

§ 20. Wallawalitsused wõiwad palkaja käest iga lepingu pealt maksu nõuda, mis aga mitte üle 20 kop. lepingulehe pealt ei wõi olla.

§ 23. Lepingud, milles selle lõpu tähtaeg ära on tähendatud, ei wõi mitte kauema aja, kui wiie aasta peale tehtud saada.

*) Käesolew seadus on Wenemaa kohta, jellega stis ka Eesti asunduste kohta maksew. Baltimaal maksawad sellekohased eraseadused.

§ 25. Kauemaks, kui üheks aastaks, on keelatud töölist jarnasel tingimisel palgata, et tema oma ennem tehtud wõlga palkajale tööga tafa soowib teha.

§ 29. Palkaja peab töölistega õiglaselt ja armulikult ümber käima ning nende käest ainult niisugust tööd nõudma, mis lepingus on ülestähendud ehk mille peale töölisted palgatud oliwad.

§ 31. Palkajal ei ole õigust töölisti sundida raha asemel leiba, kraami ja muid tarbeasju palgana vastu wõtma.

§ 35. Tööline peab palkaja sõna kuulma ja wastuwaidlemata ja hoolikalt kõik nõudmised lepingu järel ära täitma.

§ 36. Tööline on kohustatud peremeest ja tema kodukondseid kaitsema, kui kedagi nende seast hädasoht waritseb.

§ 45. Palkaja, kes töölistele sel ajal, kui leping weel jõu sees on, palka wälja ei anna, on sunnitud pool kopikut iga wäljamaksmata rubla pealt päewas töölistele lisamaksu maksuma.

§ 46. Palkaja, kelle süü läbi tööliste terwis wiga on saanud, peab temale tasu maksuma, aga kui niisuguse wea järeldusel tööline oma töowõimaluse kaotab ehk ärasureb, siis saawad tasu need tööliste perekonna liikmed, keda tööline oma teenistusega ülewal pidas. (Tasu suurus määratakse kokkuleppimise teel ära; kui aga selles asjas kokkuleppimist pole, siis määrab kohus tasumaksu summa).

§ 50. Palkajal on õigus töölist rahaliselt trahwida, ning tema palgast mahaarweid teha, kui tööline õigel ajal tööle ei ilmu, hooletumalt tööd teeb, peremehe vastu ennast kangekaelselt ja toorelt ülewal peab ehk peremehele mingisugust waranduslist kahju sünnitas. (Trahw töölt ärajäämise eest ei wõi suurem olla, kui kahekoradne palk, mida tööline töölt äraoldud aja jooksul oleks teeninud. Muud mahaarwed ei wõi suuremad olla, kui kahekoradne päewapalk).

§ 60. Tööline wõib palkaja juurest enne lepingu tähtaega ära minna, kui selleks järgmised põhjused on:

1) Kui palkaja lepingu tingimisi silmas ei pea ja töölistele korralikult palka wälja ei maksa ega korralikult ülespidamist ei anna.

2) Kui töölistele üleliiga tööd peale pannakse.

3) Tegelikult tööliste teotamise korral, ehk kui palkaja, tema perekonna liikmed ehk töö ülewaataja, tööliste vastu ülekohtuselt oma wõimtu tarvitawad.

4) Kui töölistel haiguse puhul ja naistöölistel raskejalgsuse ajal wõimata on temale määratud töösi ära teha.

5) Ettenägemata juhtumistel, mis töölist sunnivad oma perekonnas viibima.

6) Kui töö tingimised töölise elule ehk tervisele kardetavad on.

7) Kui töölisele niisugune eluruum antakse, milles külgehakamate haigustega inimesed on elutsenud ja mis pärast seda tarbekohaselt puhastud pole.

§ 65. Lepingud, mis määramata aja peale on tehtud, kaotavad oma maksimuse, kui üks lepinguteegijatest pooltest teisele vähemalt 2 nädalat ette, selle üle oma soovivi on avaldanud.

§ 70. Lepingulehed (w. § 16) antakse kõikidele, kes nende järel teenistusesse soovivad hakata, wallawalitjustest ja linnawalitjustest.

Lepingulehes saavad kõik töölepalkamise lepingu tingimised ülestähendatud (§ 80), ja siis mõlemate poolte poolt alla kirjutatud ning selles asutuses kinnitatud, millest leht välja anti.

Liisualused nooredmehed peavad selle eest hoolt kandma, et sõjaväe komisjoni koosolekule hiljaks ei jää.

Harilik nähtus on, et liisualused nooredmehed sõjaväe komisjoni ilmudes endid sagedasti täisjuua armastavad. Et neile jelleläbi mõndagi halba võib juhtuda, seda ei panda palju tähele. Juba esiteks on komisjoni eesistujal võimetus neid, kes joo b n u d o l e k u s ette ilmuvad, karistada, aga peale selle mõjub purjus pea ka selleks, et liisualune sagedasti õigeks ajaks komisjoni koosolekule ei jõua, mis aga kohtulikku karistust enesega kaasa toob. Järgmine juhtumine olgu tõendusjeks:

Wladimiri walla talupoja Mart Poomanni vastu tõsteti sellepärast kaebtus, et ta 1909 a. õigel ajal wäeteenistuse komisjoni ette ei ilmunud. Kaebalune wabandas, et hiljaksjäamine kuigi suur pole olnud. Ta olnud õigel ajal komisjonis, aga sel filmapilgul mil teda ette hiiütud, wiibinud ta hooivi peal. Wallawanem jooksnud talle sinna järele, aga siis kui ta tippa jõudnud, pole teda enam ette hiiütud. Rahukohtunik mõistis Poomanni sõjaväe komisjoni ette hiljaksjäamise pärast 4 k n u k s w a n g i. Edasikaebtusel läks asi rahukogusse, kuid seal kinnitati rahukohtuniku otsus.

Olgu see liisualustele noortemeestele hoiatusjeks!

n.

Põllumeeste - seltsid, kes normal- põhjuskirjade järel töötavad, ei tohi wõeraid isikuid oma üliüldistele koosolekutele lasta.

Kuremaa põllumeeste-seltsi esimees mõisteti, nagu „Post.“ kuuleb, rahukohtuniku poolt 30 rubla trahwi maksma.

Kewadel pidaswad Palamuse ja Kuremaa põllumeeste - seltsid ühiselt kuu päewalist põllutöö ja karjakasvatuse kursust. Kolm päewa kunnagi seltsi esimehe wastutusel. Wõeti siis nüüd ka mõlemad wastutajad wastutusele. Süü seisnud selles, et peale seltsiliikmete ka wõeraid koosolekust osawõtnud. Palamuse põllumeeste-seltsi esimees oma seltsi põhjuskirja põhjal, mis ka wõerastele luba annab koosolekuteft pealtkuulajatena osa wõtta, on trahwist peasenud, Kuremaa põllumeeste-selts töötab aga normal - põhjuskirja põhjal ja tema esimeest karistati 30. rublaga.

Senati seletused ja walitjuse korraldused.

Raudtee ametnikkude lahtilaskmise asjus on Senat tähtsa seletuse annud. Tänni toimetati raudteeametnikkude lahtilaskmist väga lihtjalt: oli kellegi ametniku vastu kaebtuft tõstetud, siis lasti see ametnik ilma pikema jututa kohe ametist lahti ja kui ka kohus kaebaluse pärast digeks mõistis, ei saanud ta enam ikkagi wana kohta tagasi. Nüüd on Senat seletanud, et kaebalust enne kohtuotsuse wäljakuulutamist lahti lasta ei tohi, waid ainult ajutiselt ametist tagandada tuleb.

Walla wolikogudel on õigus eraseltsidele luba anda wallamajas koosolekuid pidada.

Kaks aastat tagasi andis, nagu „Post.“ teatab, Puhja Mõisa walla wolikogu Mõisa põllumeeste-seltsile luba wallamajas oma koosolekuid pidada. Selle wolikogu otsuse muutis selleaegne Tartu kreisi II. jaoskonna komisjar ära, seletades, et wallamaja ainult kogukonna omawalitjuse tarwis on määratud, sellepärast temas eraseltside koosolekuid lubada ei wõi. Kubermangu talurahwa asjade komisjon, kuhu asti wallawoliniku poolt edasi kaebati, kinnitas komisjari otsuse. Sellega ei jäänud aga walla wolikogu weel mitte rahule ja wallawoliniku, kes Senatise sellekohase kaebuse andis. Senat leidis, et wallal õigus on oma warandust walitseda, ja muutis 10. mail s. a.

kubermangu t. a. komisjoni otsuse. Sellega on wallawolikogudel õigus eraseltsidele luba anda wallamajas koosolekuid pidada.

Sarnane Senati seletus ei ole mitte ükski Puhja Mõisa walla kohta maksew, waid iga wald võib sel korral, kui mõni wäikene wõimumees, kes walda tema waranduse walitsemises oma wõimu all tahab pidada, selle peale toetada. Sellel Senati seletusel on weel seda suurem tähtsus, kui seda meeles pidada, et kodumaa seltsid alalõpmata koosoleku ruumide püüdnud all kannatavad, kuna aga wallamajad tarwitamata seisawad.

Senati otsus seltsi asjades. Liiwimaa kubermangu seltsiasjade-komisjon pani minewal aastal Sawensee (Wõnnu maakonnas) hariduse-seltsi sellepärast kinni, et selts kinnise pidudõhtu toime pani ja sellest ainult teatas, ilma et maakonna-politseilt luba oleks palunud. Selles asjas on nüüd Senat seletanud, et sellest küll on, kui selts oma kinniste õhtute üle, milledest ainult seltsilõikmed ja nende külalised osa wõiwad wõtta, 3 päewa ette teatab, ilma stemplemaksuta; ühtlasi on selle senati seletusega kubermangu seltsiasjade-komisjoni otsus tähtjaks tehtud.

Kas linnawolikogul õigus on oma endist otsust ümber liikata selle kohta on Walitsew Senat 12. mail 1910. nr. 5991 all seletanud, et linnawolikogud tarwilisel korral oma endist otsust wõiwad ümber liikata ja selle asemele uut teha, kuigi see wiimane endise otsusega kokku ei käi.

Kui linnaamet liikme walimised kaks korda pole kinnitust leidnud, ei ole kuberneril füiski õigust linnaameti liiget (linnandunõikku) oma poolt nimetada, waid wolikogu hõoleks tuleb anda walimisi uuesti toimetada. (Senati käsuk. 10. mail 1910. a. nr. 5820.)

Põhjusmõttelik seletus wallamaksude asjus. Halinga walla wolikogu (Pärnu-Jakobi kih.) oli Wigala walla hingekarjas olewa Jaan Numeistri ja Wee walla hingekarjas olewa Hindrik Sakimi, kes Halinga mõisa päralt olewate kwoote maakohdade peale elama oliwad asunud, ilma et nendel mõisaga selle üle kirjalikku lepingut tehtud oleks, wallamaksu alla arwanud. Nimetatud mehed oliwad juba mitu aastat niiviisi Halinga wallale maksu maksnud. Wiimaks läks neil juba raskeks kahte walda wallamaksu maksta. Maa eest maksetaw kõrge rent, sillutamine, küüdikorrad ja weel regulatiwimaksud, mis ka kwootemaade peale nagu tahtmata on wee-

retatud sundisivad mehi nõudma, et neid Halinga wallale makseta-
maft wallamaksust wabastataks. Selles mõttes andiswad nad komis-
sarile kaebtuse. 15. juunil s. a. andis Pärnu maakonna 1. jaoskonna
komissar nr. 2079 all kaebajatele järgmise seletuse:

1) Senati seletuse järel 11. webruarist 1905. a. nr. 841, on
wõerast wallast pärit olewad isikud üksnes siis kohustatud kohalise
wallale wallamaksu maksma, kui nende käes mõisate orjusemaa selle-
kohase lepingu järel pidada on; sel puhul arwatakse neid kohaliku
walla liikmete hulka.

2) Liivimaa kubermanguwalitsuse seletuse järel 1868. a.
nr. 160 tulewad niisugused isikud wallamaksu alla arwata, kes
küll wõera walla liikmed on, aga wallas mitte alla 6 aasta prii
kokkuleppimise põhjal mõisa orjusemaa pidajateks on olnud; nende
rendileping peab aga wallawalitsuse poolt protokollis wõetud olema.

3) Et Numeister ja Sakin Halinga walla liikmed ei ole ja
Halinga mõisa kwootemaad nende käes mitte kirjaliku lepingu järel
pidada ei ole, waid suusõnalise lepingu järel, mis ka mitte walla-
wolikogu protokollise üleswõetud pole, wabastatatakse ülewalmimeta-
tud isikud Halinga walla maksude maksmisest.

„Wilj. Teat.“

Teated kodumaalt.

Kooliõpetajate wallamaksudest. Kooliõpetajate wallamak-
sude kohta on jälle üks seletus ilmunud, mis endisi seletusi kordab ja
kinnitab. Selle asja kohta teatab „Tall. Teataja“:

Ühe wallakooliõpetaja küsimise peale on hiljuti Kuramaa kuber-
mangu talurahwa asjade komisjon seletanud, et algkoolide kooliõpe-
tajad, kes waldades wõi maksukoguduste all ülewal on, mitte muidu
kogukonnamaksust wabastatud ei ole, kui ainult wolikogu otsuse
järel, sest et kogukonnamaksust wabastamine kui puudust kannatawa
toetamise peale tuleb waadata, kooliõpetajaid aga ei arwata mitte wii-
maste hulka. Isikud, kes seminari kursuse lõpetanud, jääwad ainult
nii kauaks kogukonnamaksust wabaks, kui nad kooliõpetajaametit
peatavad. Seminari lõpetajad kooliõpetajad peatwad, kui nad ajutiselt
kogukonnamaksust wabaks tahawad saada, selleks kroonupalatise
palwekirja andma.

Wallakohtu liikmete teekulu ja päewatafu. Wallakohtu liikmetel ja kirjutajal tuleb kannis tihti walla liikmete warandust hoiu korra järel ülesse kirjutada ja protokollki wõtta. See üleskirjutamine nõuab kulu ja aega, kuna seaduse poolt selle eest otsekoheselt mingit tasu ei ole määratud. Si wõdi aga nõuda, et wõerastes asjades keegi oma aega raiskaks ja kulufi kannaks, ilma et ta selle eest mingit tasu saaks ja sellepärast on loomulik, kui ka wallakohtu liikmed ja kirjutajad waranduste üleskirjutamise eest tajutud saakfiwad. Selles mõttes on, nagu „Post.“ teadustab, Tallinna Haapsalu rahukogu nendes kreisides olewatele wallakohtutele ringkirja saatnud, milles seletatakse, et wallakohtu liikmetel ja kirjutajatel, kes kohtu poolt wälja saadetakse päranduste hoiulewõtmiseks warandusi üleskirjutama, õigus on enesele teekulu ja päewatafu pärijatelt ehk waranduse hoolekandjatelt nõuda, kuid ainult peale waranduse üleskirjutamise toimetamist.

Wallamaksud ja Tapa alevi elanikud. Wallamaksude määramine ja wõtmine on ikkagi weel üks tähtsamatest, aga ühtlasi ka üks segasematest küsimustest Balti maksudewõtmise süsteemis, waatamata selle peale, et wiimaste aastate jooksul seda küsimust palju sõelutud on. Wallamaksude pärast tõusis omal ajal waidlus ka Lehtse wallawalitsuse ja Tapa alevi majaanikkude wahel, mis praegugi weel lõpetatud ei ole. Nagu „Post.“ teatab, ulatab see asi 1909 aasta algusesse. Siis määras Lehtse walla wolikogu aasta eelarwet tehes Tapa alevi majaanikkudele, mis alewik selle walla piirides on, nende majade wäärtuse järel maksud peale. Tapa alevi elanikud ei olnud wolikogu otsusega rahul ja kaebasiwad selle üle edasi. Asjatundjaks wõtsiwad nemad adwokadi abi Jürine, kes kubermangu talurahwa asjade komisjoni selle wolikogu otsuse kohta tühjakstegemise palwe sisse andis, selle peale toetades, et Tapa alew mõisa maa peal olla, ja elanikud nii ei olla sunnitud walla heaks maksuji maksma. Talurahwa asjade komisjon andis asja ühes hr. Jürine põhjendusega komisjari kätte läbiwaatamiseks, kes wolikogu otsuse, Jürine põhjenduse peale tähendades, ümber lükkas. Nüüd aga saatis wolikogu edasikaebtuse, kuna ta selle peale näitas, et 1894. aastast wallawalitsustele üks Senati seletus on saadetud, kus üteldakse, et mõisa maatükid, mis mõisast lahutatud (kreposteeritud) on, kui nende omanik talupoeg on, selle walla poolt pealepandud kohustusi täitma peawad, kelle piirides need maatükid on. Wastus annab huwi-

tusega oodata, sest wallal on Tapa alevi majaperemeestelt 850 rbl. maksusi saada.

Huvitaw õiguseküsimus on neil päewil Peterburi kohtupalati poolt ära otsustatud. Keegi Eduard Preede oli 1906. aastal karistusealga poolt maha lastud. Mahalastud mehe elu oli 5000 rbl. eest kinnitatud olnud, aga kinnituse-felts oli kinnituse-summa sel põhjusel wälja maksmata jätnud, et kinnituseleping surmanuhtluse puhul, mis isiku kõigest õigustest ilma jätab, iseenesest jõe kaotawat. Kinnituse-felts oli protsessi ringkonnakohtus wõitnud, kohtupalat aga leidis, et siin õiguste kaotamisest juttugi ei wõi olla, sest et Preede asja enne surmanuhtluse täidesaatmist ei poliitseilikult ega ka kohtulikult n u r i t u d ei olnud, ja otsustas Preede pärijate nõudmist täita: s. t. mõistis kinnituse-feltsi 5000 rubla wälja maksmata.

Haawaw kiri wallawalitsusele. Uderna walla naisterahwas Emilie Kaarna oli Peterburis elades wallast passi nõudnud. Et ta mitte saatmiseks tarwisminewaid postmarkisi kaasa ei olnud lisanud, ei olnud wallawalitsus tema soovivi mitte täitnud. E. K. saatnud siis ka wallawalitsusele tarwilised margid, ühes nendega aga ka mõnitawa kirja, kus ta wallawalitsust palunud temaga mitte mängida, nagu mõne wana naisega jne. Wallawalitsus leidis kirja sisu enese wäärtust haawawa olevat, ja andis asja kohtu kätte. Kohus mõistis E. Kaarna 2 päewaks aresti.

„Post.“

